

PHILOSOPHICAL PROBLEMS OF EDUCATIONDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-343-9-18>**THE ABILITY TO LEARN THROUGHOUT LIFE:
THE MODERN UKRAINIAN CONTEXT****ВМІННЯ ВЧИТИСЯ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ:
СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ****Pavlenko O. E. Павленко О. Е.***Candidate of Philosophical Sciences,
Teacher of Physical Education
Lyceum № 4
Ivano-Frankivsk, Ukraine**кандидат філософських наук,
вчитель фізичної культури
Лицей № 4
м. Івано-Франківськ, Україна*

За останнє десятиліття ми стали свідками численних футурологічних гіпотез щодо трансформації глобальної соціально-економічної ситуації і певним чином розглядали під цим кутом зору процеси, які відбуваються в сфері освіти. Так, йшлося про те, що у XXI столітті ми можемо стати свідками створення величезного нового класу безробітних: людей, позбавлених будь-якої економічної, політичної або навіть художньої цінності, які нічого не роблять для процвітання, влади і слави суспільства. Цей «даремний клас» не буде просто безробітним – він буде непрацездатним. Наприклад, існує 99% вірогідність того, що до 2033 року працівники багатьох сфер економіки втратять свої робочі місця, а їх замінять алгоритми. При цьому імовірність того, що комп'ютерні алгоритми замінять до 2033 року представників окремих наукоємких професій, становить всього 0,7%. Головна проблема – не створення нових робочих місць. Головна проблема полягає в пошуку робіт, які люди виконують краще, ніж алгоритми. Звичайно, до 2033 року, швидше за все, з'явиться безліч нових професій, але такі професії, ймовірно, зажадають набагато більше творчості і гнучкості, ніж поточні роботи, однак темпи прогресу такі, що протягом наступного десятиліття їм, можливо, доведеться знову переучуватися. *Ювал Ной Харарі* у всесвітньо відомому футурологічно-філософському бестселері «*Homo Deus*» пише: «Оскільки ми не знаємо, як виглядатиме ринок праці в 2030 чи в 2040 році, уже сьогодні ми не маємо жодних уявлень, чого вчити наших дітей. Більшість з того, що вони нині вчать у школі, не матиме жодного значення на час, коли їм виповниться сорок років. Традиційно життя ділиться на дві

основні частини: період навчання, за яким йде період роботи. Дуже скоро ця традиційна модель зовсім застаріє, і єдиний спосіб для людей залишитися у грі – продовжувати навчатися протягом життя і раз по раз вдосконалювати себе» [1; 398–400]. Тому школи повинні приглушити ставку на технічні вміння, а наголос зробити на універсальні життєві навички. Найважливішим з усіх буде вміння справлятися зі змінами, дізнаватися нове і зберігати душевну рівновагу в незнайомих ситуаціях. Для того, щоб іти в ногу зі світом 2050 року, вам потрібно буде не просто винаходити нові ідеї і продукти, вам, перш за все, потрібно буде перевищувати себе знову і знову.

У міру того, як незвичність ставатиме новою нормою, ваш минулий досвід, а також минулий досвід всього людства ставатиме все менш надійним провідником. Люди як індивідууми, так і людство в цілому, все частіше будуть стикатися з речами, з якими ніхто ніколи раніше не стикався, такими, як суперінтелектуальні машини, спроектовані тіла, алгоритми, які можуть маніпулювати вашими емоціями з надприродною точністю, швидкі антропогенні кліматичні катаклізми і необхідність міняти свою професію кожне десятиліття» [2].

«Щоб вижити і процвітати в такому світі, – пише Ю. Харарі, – вам знадобиться значна розумова гнучкість і великі резерви емоційної рівноваги. Вам доведеться неодноразово лишати позаду те, що ви знаєте краще за всіх, і відчувати себе як вдома з невідомим. На жаль, навчити дітей сприймати невідоме і зберігати душевну рівновагу набагато важче, ніж навчити їх фізичних рівнянь чи причин Першої світової війни. Ви не можете навчитися стійкості, читаючи або слухаючи лекцію. Самим вчителям, як правило, не вистачає тої розумової гнучкості, що вимагає 21-е століття, бо вони самі є продуктом старої освітньої системи» [2].

Такі футурологи, як Кьелл Нордстрем, припускають, що на зміну звичному способу отримання вищої освіти з видачею дипломів прийде модульна система за формулою: 3-5 місячний інтенсив – робота з активним використанням отриманих знань, потім знову навчання і так далі [3].

У найближчому майбутньому більший попит будуть мати особи, які готові вчитися і переучуватися все життя. Сфера діяльності, яка здається нам корисною, завтра може перетворитися на неефективну і непотрібну. А от що точно не втратить свого значення, так це творче ставлення до світу, вміння вчитися і вдосконалюватися. Креативність, розвиток естетичного смаку, здатність критично мислити і приймати неординарні рішення – всі ці навички стануть ще більш запотребованими у найближчому майбутньому. Це означає, що навчання в школі і університеті стає тільки епізодами в освіті, що триває протягом життя [4, с. 19–20].

Звичайно, описане передусім стосується країн першого цивілізаційного ешелону, які розвиваються в умовах миру і стабільності. Російсько-українська війна радикально змінила ситуацію. Екзистенційні виклики, які поставили українське суспільство перед обличчям абсолютно нової реальності, актуалізують потребу у формуванні однієї з найважливіших компетентностей – вміння вчитися протягом життя. Важливою вимогою сьогодення стала здатність кожного члена суспільства до якнайшвидшої адаптації до радикальних змін. Люди мирних професій вимушені оволодівати мистецтвом військової справи, тактичної медицини тощо. Багатьом українцям довелося опановувати нові професії, швидко засвоювати той чи той рівень іноземних мов, вчитися виживати в умовах бойових дій, окупації. Найбільш успішно справлялися зі страшними викликами ті, хто володів здатністю до комунікації з іншими, володів мовами, міг критично мислити, вмів швидко переключатися з одного виду діяльності на інший, мав кращу фізичну підготовку і багатший досвід, був компетентний у використанні інформаційно-цифрових технологій, обізнаний у техніці. Власне, це якраз ті компетентності які декларують новітні українські освітні програми, де одним з пріоритетів є вміння навчатися протягом життя.

Незважаючи на багаторічну критику української системи освіти, слід відзначити те, що українські військові, які опановують військову науку у країнах НАТО, отримують високі оцінки від своїх західних колег. Так американський генерал Д. Болдуїн в одному з інтерв'ю на запитання про рівень підготовки наших військових відповів: «Зараз пілоти починають тренування. Це займе трохи часу, але в них дуже добре виходить. Пілоти дуже добре тренуються, дуже добре підготовлені». Проте, невдовзі їх знов буде чекати перенавчання, адже технології вдосконалюються і розвиваються, мова вже йде про кібервійська, стратегічні автономні системи озброєння (бойові роботи) тощо. Дослідники у сфері військових технологій сьогодні звертають увагу на те, що одним із «трендів сучасного світу вважається четверта індустріальна революція, що охопила всі галузі промисловості та сфери життєдіяльності людини. Термін «Індустрія 4.0» став використовуватися в якості синоніму четвертої промислової революції, суть якого полягає в тому, що сьогодні відбувається з'єднання матеріального світу з віртуальним, у результаті чого народжуються нові кіберфізичні комплекси, об'єднані в одну цифрову екосистему. Сучасна війна трансформується у ситуацію, коли на полі бою будуть воювати і знищувати противника автономні роботи, не залучаючи до цього людину. Це кардинально вплине на зміну природи війни, а також відношення до неї як до соціального явища. Стратегічні автономні системи озброєння надають можливість планування операцій, масштаб яких не обмежений трудовими ресурсами. Один оператор-програміст, наприклад, здатний

управляти великою кількістю автономних систем озброєння. Вони, фактично, індустріалізують війну, нададуть велику кількість небачених стратегічних можливостей, а також замінять на полі бою солдат і відповідну командну ланку, а також будуть завжди здатні брати участь у найризикованіших місіях. Все це можна визначити одним терміном – «війна 4.0» [6]. Таких прикладів можна приводити безліч, головне полягає в тому, що технологічні зміни пришвидчилися в рази і диплом найпрестижнішого університету не гарантує актуальності отриманих знань навіть в найближчому майбутньому. Тому для того, щоб не втрачати позицій у середовищі тотальної конкуренції, існує нагальна потреба у навчанні протягом життя, що передбачає вивчення сучасного фахового досвіду та інновацій, розвиток творчих здібностей не тільки у вузькопрофільному контексті, а й будь-якій іншій ділянці людської діяльності. Видатний український футбольний фахівець В.Лобановський любив повторювати: «Тренер має вчитися все життя. Якщо зачерствів, перестав навчатися – отже, перестав бути тренером».

Література:

1. Харарі Ю. Н. Homo Deus :За лаштунками майбутнього. Київ, 2018. 510 с.
2. Харарі Ю. Що 2050-й рік готує людству. URL: <https://zbruc.eu/node/82383>
3. Скиба М. Майбутнє університетів – до чого готуватися українським вишам. Українська правда. URL: <https://life.prawda.com.ua/columns/2018/12/5/234458/>
4. Баумейстер А. Вступ до філософських студій. Київ, 2017. 238 с.
5. Робінсон К., Ароніка Л. Ви, Ваша дитина і школа . Львів, 2018. 240 с.
6. Мосов С.П., Гурак С.П. На горизонті війни 4.0 .Оборонний вісник.2020. № 6 С. 5–9.
7. Валерій Лобановський: безсмертні цитати великого тренера. Сьогодні День народження легенди. URL: <https://sportarena.com/uk/football/valerij-lobanovskij-bezsmertni-tsitati-velikogo/>